

ISSN: 2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416
Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

3 СОН, 3 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 3, ВЫПУСК 3

LAWYER HERALD

VOLUME 3, ISSUE 3

TOSHKENT-2023

Мундарижа

ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ

1. ХОДЖАЕВ Бахшилло Камолович ҲУҚУҚ УСТУВОРЛИГИ ИНДЕКСИДА ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЎРНИНИ ЯХШИЛАШ МАСАЛАЛАРИ	8
2. СОДИКОВ Акмал Шавкат ўғли НОРМА ИЖОДҚОРЛИГИ ЖАРАЁНИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ ИСТИҚБОЛЛИ ЙЎНАЛИШЛАРИ	13

КОНСТИТУЦИЯВИЙ ҲУҚУҚ. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ. МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ

3. УМИДУЛЛАЕВ Қаҳрамон Усманович ИЖРО ЭТУВЧИ ҲОКИМИЯТ ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ БАҲОЛАШ БОРАСИДАГИ КАМЧИЛИКЛАР ТАҲЛИЛИ	20
--	----

ҲУҚУҚРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРҚОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ

4. ОКЮЛОВ Омонбой, ЮЛДАШЕВ Жаҳонгир Иномович ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ХУСУСИЙ МУЛК ҲУҚУҚИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ БОРАСИДА АМАЛГА ОШИРИЛГАН САМАРАЛИ ИСЛОҲОТЛАР (ҚОНУНЧИЛИК ТАҲЛИЛИ ВА МАВЖУД МУАММОЛАР)	27
5. ТИЛЛАБОЕВ Шохрухбек Мирзатиллаевич, ОСОБЕННОСТИ НАРУШЕНИЙ АВТОРСКИХ ПРАВ НА ОНЛАЙН ПЛАТФОРМАХ.....	39
6. ERKINOV Bekzod THE PROCEDURE FOR REGULATING A FRANCHISE AGREEMENT (COMPLEX BUSINESS LICENSE) IN THE USA AND OTHER COUNTRIES	44

ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ. КРИМИНАЛИСТИКА, ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ҲУҚУҚ ВА СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ

7. УМАРХОНОВ Азизхон Шарипхонович РИВОЖЛАНГАН ХОРИЖ ДАВЛАТЛАРИ ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ ИШТИРОКЧИЛАРИНИНГ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ БЎЙИЧА ТАЖРИБАСИ	49
8. БАРАКАЕВ Лазизжон Отақулович ТАФТИШ ТАЙИНЛАШ ВА ЎТКАЗИШНИНГ ПРОЦЕССУАЛ ТАРТИБИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ	56
9. ИМОМНАЗАРОВ Алишер Хасанович КЎЗДАН КЕЧИРИШ ТЕРГОВ ҲАРАКАТИНИ ЎТКАЗИШНИНГ ПРОЦЕССУАЛ ЖИҲАТЛАРИ	63

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

10. РАСУЛОВ Журабек Абдусамиевич ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ДОКТРИНАСИДА ЭРКИН ҲАРАКАТЛАНИШ ҲУҚУҚИ ВА ДАВЛАТ СУВЕРЕНИТЕТИ МАСАЛАЛАРИ.....	78
---	----

11. РАХМАНОВ Шухрат Наимович СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ ДОГОВОРНЫХ ИСТОЧНИКОВ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ ПЕРСОНАЛА МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ.....	88
12. ЮНУСОВ Ҳайдарали МУРОЖААТ ҚИЛИШ ҲУҚУҚИНИНГ КОНСТИТУЦИЯВИЙ ВА ХАЛҚАРО-ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ	95
13. МАҲАМАТОВ Махмуд ХОДИМЛАР ВА ИШ БЕРУВЧИЛАР ВАКИЛЛИГИНИ ХАЛҚАРО ВА МИЛЛИЙ ДАРАЖАДА ТАРТИБГА СОЛИНИШИ.....	102
14. САИДОВ Олим Чорикулович ЖАЗО ЎТАШНИ ДАВОМ ЭТТИРИШ УЧУН ФУҚАРОСИ БЎЛГАН ДАВЛАТГА МАҲКУМЛАРНИ ТОПШИРИШНИ РАД ЭТИШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ	109
15. МИРУКТАМОВА Феруза Лутфуллаевна АХБОРОТ АСРИДА БОЛА ҲУҚУҚЛАРИ ВА ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ҲУҚУҚИЙ МАСАЛАЛАРИ.....	115
16. VALIJONOV Daler Dilshodovich KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISHDA XALQARO NAMKORLIKNING AYRIM MASALALARI.....	122
17. РАСБЕРГЕНОВА Сарбиназ Алишеровна РЕАЛИЗАЦИЯ НОРМ МЕЖДУНАРОДНОГО ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ПРАВА В НАЦИОНАЛЬНОЙ ПРАВОВОЙ СИСТЕМЕ	129
18. СУЛАЙМАНОВ Одилжон Раббимович ЎЗБЕКИСТОНДА ИНСОННИНГ ҲУҚУҚ ВА ЭРКИНЛИКЛАРИНИ ТАЪМИНЛАШ ДАВЛАТНИНГ ОЛИЙ МАҚСАДИДИР	137
19. РАХМАНОВ Абдумухтор Режжаббаевич ПРАВА ЧЕЛОВЕКА И СТАТУС ЛИЧНОСТИ В ИСЛАМСКОМ ПРАВЕ	145

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

VALIJONOV Daler Dilshodovich

Toshkent davlat yuridik universiteti

Xalqaro huquq va inson huquqlari kafedrası dotsenti v.b.,
yuridik fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

E-mail: daler.valijonov1990@gmail.com

KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISHDA XALQARO HAMKORLIKNING AYRIM MASALALARI

For citation (иктибос келтириш учун, для цитирования): VALIJONOV D.D.
Korrupsiyaga qarshi kurashishda xalqaro hamkorlikning ayrim masalalari // Юрист
ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 3 (2023) В. 122-128.

3 (2023) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2023-3-16>

ANNOTATSIYA

Maqolada korrupsiyaga qarshi kurashishda huquqiy yordam ko'rsatish bo'yicha xalqaro-huquqiy hamkorlik masalalari ko'rib chiqilgan. Bundan tashqari, ushbu maqola huquqni muhofaza qilish organlarining xalqaro va mintaqaviy tashkilotlar doirasidagi korrupsiyaga qarshi kurashdagi hamkorligiga bag'ishlangan. Shuningdek, ushbu ilmiy maqola doirasida korrupsiyaga qarshi kurashish sohasida huquqiy yordam ko'rsatish tizimini takomillashtirish bo'yicha takliflar tahlil qilindi.

Kalit so'zlar: xalqaro hamkorlik, huquqiy yordam, jinoiy javobgarlikka tortish, ekstraditsiya, mintaqaviy tashkilotlar, korrupsiyaga qarshi kurashish.

ВАЛИЖОНОВ Далер Дилшодович

И.о.доцента кафедры Международного права и прав человека
Ташкентского государственного юридического университета,
доктор философии по юридическим наукам (PhD)

E-mail: daler.valijonov1990@gmail.com

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В БОРЬБЕ С КОРРУПЦИЕЙ

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены вопросы международного сотрудничества по оказанию правовой помощи в сфере борьбы с коррупцией. Кроме этого, данная статья посвящена вопросам взаимодействия правоохранительных органов в борьбе с коррупцией в рамках региональных международных организаций. Более того, в рамках данной научной статьи были проанализированы предложения по улучшению системы оказания правовой помощи в сфере борьбы с коррупцией.

Ключевые слова: международное сотрудничество, правовая помощь, экстрадиция, правоохранительные органы, региональные организации, борьба с коррупцией.

SOME ISSUES OF INTERNATIONAL COOPERATION AGAINST CORRUPTION

ANNOTATION

The article deals with the issues of international cooperation in providing legal assistance in the fight against corruption. In addition, this article is devoted to the interaction of law enforcement agencies in the fight against corruption within the framework of regional international organizations. Moreover, within the framework of this scientific article, proposals were analyzed to improve the system of providing legal assistance in the field of combating corruption.

Keywords: international cooperation, legal assistance, criminal prosecution, extradition, regional organizations, corruption.

Dunyoda korrupsiyaga qarshi kurashish samaradorligini ta'minlashda mamlakatlarning xalqaro-huquqiy hamkorligini takomillashtirish bo'yicha bir qator amaliy ishlar olib borilmoqda. Xususan, BMTning 2015-yildagi "Ijtimoiy va iqtisodiy muammolarni hal qilish va milliy va xalqaro miqyosda qonun ustuvorligini targ'ib qilish maqsadida, jinoyatchilikning oldini olish va jinoiy odil sudlov masalalarini BMTning kun tartibiga kiritish to'g'risida"gi Doha deklaratsiyasi [1] hamda 2021-yildagi "Favqulodda vaziyatlar, inqirozni boshqarish, ulardan keyin tiklanish bosqichida korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashda xalqaro hamkorlikni mustahkamlash to'g'risida"gi Sharm Al-Shayx Deklaratsiyasida [2] korrupsiyaga qarshi kurashishda davlatlarning xalqaro-huquqiy hamkorligini rag'batlantirish maqsad sifatida belgilangan.

Jahonda "Transparency International" xalqaro tashkilotining 180 ta davlat va hududlarni davlat sektoridagi korrupsiya darajasiga ko'ra tasniflaydigan Korrupsiyani idrok etish indeksiga (CPI) ko'ra [3], korrupsiya darajasi butun dunyo bo'ylab turg'unligicha qolayotgan bo'lib, so'nggi 10 yil ichida mamlakatlarning 86 foizida deyarli hech qanday o'zgarishlar dinamikasi kuzatilmaganligi, global o'rtacha indeks 100 dan 43 ni tashkil etib, bu ketma-ket o'ninchi yil davomida o'zgarmasdan kelayotganligi, xalqaro hamjamiyat ham korrupsiyaga qarshi kurashish borasidagi sa'y-harakatlarni kuchaytirayotgani, BMT Bosh Assambleyasi tomonidan Korrupsiyaga qarshi kurashuvchi organlarning global operativ tarmog'i (GlobE Network) tashkil etilganligi, korrupsiyaga qarshi kurashishning turli usul va vositalaridan foydalanish, xususan, bu jarayonda fuqarolik jamiyati institutlari, jumladan nodavlat tashkilotlar rolini kuchaytirish, sohada tashkiliy-huquqiy masalalarni hal etish, jamoatchilik nazoratini rivojlantirish, sohaga xalqaro standartlarni joriy etishga oid ilmiy tadqiqotlar o'tkazishga alohida ahamiyat berish zarurligini anglatadi.

Mamlakatimizda so'nggi yillarda korrupsiyaga qarshi kurashishda huquqni muhofaza qiluvchi organlari rolini oshirish, korrupsiyaga qarshi kurashish mexanizmlarini samarali ta'minlashga alohida ahamiyat berilishi hamda korrupsiyaga qarshi kurashishning profilaktik choralardan biri sifatida fuqarolik jamiyati institutlarini ushbu jarayonga jalb qilinishi natijasida bir qator ijobiy yutuqlarga erishildi.

Xususan, "World Justice Project" xalqaro nohukumat tashkiloti tomonidan tuzilgan "Korrupsiya yo'qligi" indikatori bo'yicha [4] O'zbekiston 2022-yilda o'tgan yillarga nisbatan 23 pog'onaga yuqorilab, 139 davlat orasida 66-o'rinni egallagan bo'lsa, Open Data Watch xalqaro nodavlat notijorat tashkiloti tomonidan e'lon qilingan ochiq ma'lumotlar inventarizatsiyasi (Open Data Inventory (ODIN) reytingida [5] 125 pog'onaga ko'tarilib, hozirda 63 ball bilan 187 davlat orasida 44-o'rin va Markaziy Osiyoda 1-o'rinni egallab turibdi. Korrupsiyani idrok etish indeksi (CPI)da [6] O'zbekiston 2017-yilda dunyoning 180 davlati orasida 157-o'rinni egallagan

bo'lsa, 2023-yilga kelib mamlakatimiz 31 pog'onaga, ya'ni 126-o'ringa ko'tarilganini alohida ta'kidlash joiz [7].

BMT Bosh kotibi Antoniu Gutterishning 2019-yildagi "COVID-19 sharoitida korrupsiya masalalari"ga bag'ishlangan nutqida "Dunyo bo'yicha berilgan poralarning umumiy hajmi 1 trln. AQSh dollariga, korrupsiya natijasida o'g'irlangan mablag'lar miqdori – 2,6 trln. dollarga yetadi va korrupsiyani rivojlanish yo'lidagi asosiy to'siqlardan biri" ekanligini alohida ta'kidlagan [8].

Korrupsiyaga qarshi kurash, uni bartaraf etish ko'p hollarda unga sabab bo'luvchi omillarni, holatlarni va shart-sharoitlarni aniqlashdan va ularni bartaraf etishdan, shuningdek unga qarshi kompleks kurashdan iborat bo'ladi.

Jahon miqyosida quyidagi korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha xalqaro-huquqiy hujjatlarni alohida ta'kidlab o'tish lozimdir:

- a) BMTning "Korrupsiyaga qarshi kurashish Konvensiyasi";
- b) Yevropa Ittifoqining "Korrupsiya uchun jinoiy javobgorlik to'g'risidagi Konvensiyasi;
- c) Yevropa Ittifoqining "Korrupsiya uchun fuqaroviy javobgarlik to'g'risida"gi Konvensiyasi;
- d) Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi doirasida "Korrupsiyaga qarshi siyosatning qonunchilik asoslari to'g'risida"gi model qonuni;
- e) "Osiyo Taraqqiyot Banki va Yevropa Tiklanish va Taraqqiyot Banki Osiyo va Tinch okeani korrupsiyaga qarshi harakat dasturi".

Shuningdek, "Birlashgan Millatlar Tashkilotining 2003-yil 31-oktabr kungi Korrupsiyaga qarshi kurashish konvensiyasi (2003-yil 31-oktyabrda qabul qilingan bo'lib, mazkur hujjat muqaddima hamda 8 ta bob, 71 ta moddadan iborat)ga O'zbekiston Respublikasining qo'shilishi to'g'risida"gi 2008-yil 7-iyul kungi O'RQ-158-sonli Qonuni qabul qilingan.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Korrupsiyaga qarshi konvensiyasining matnida, shuningdek xorijiy davlatlarning maxsus qonunlarida bir-biri bilan bog'liq, shu bilan birgalikda mazmun-mohiyati bilan bir-biridan farq qiladigan "korrupsiyaning oldini olish" va "korrupsiyaga qarshi kurash" so'z iboralarini uchratamiz [9].

Bizningcha "korrupsiyaga qarshi kurash" tushunchasi keng bo'lib, u o'z ichiga "korrupsiyaning oldini olish" tushunchasini ham oladi. O'zbekistonda jinoyatchilikka qarshi kurash sohasida jinoyatlar profilaktikasining ustuvorligi e'tirof etilganligidan kelib chiqqan holda aytish joizki, korrupsiyaning oldini olish unga qarshi kurashda ustuvor yo'nalish bo'lib hisoblanadi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Korrupsiyaga qarshi konvensiyasi preambulasida keltirilgan xulosalarning salkam yarmida, ya'ni:

- endilikda korrupsiya lokal muammodan butun jamiyat va barcha mamlakatlar iqtisodiyotiga daxl qiladigan va bu bilan korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashish sohasida xalqaro hamkorlikning juda muhim ahamiyatini belgilaydigan transmilliy hodisaga aylanganligiga amin bo'lib,
- korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi samarali kurashish uchun keng qamrovli va ko'p tarafdin intizomiy yondashuv zarur ekanligiga ishonch bildirib;
- noqonuniy yo'l bilan shaxsiy mol-mulk orttirish demokratik institutlar, milliy iqtisodiyot va huquq-tartibotga jiddiy putur yetkazishi mumkinligiga amin bo'lib,
- samarali ravishda korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashish sohasida salohiyatni kuchaytirish va institutlarni yaratish yo'li bilan davlatlar imkoniyatlarini kengaytirishda texnik yordam ko'rsatilishi muhim rol o'ynashi mumkinligini tan olib;
- noqonuniy orttirilgan aktivlar xalqaro tartibda o'tkazilishini yanada samarali oldini olish, aniqlash va bunga barham berish hamda aktivlarni qaytarishga qaratilgan choralarni ko'rishda xalqaro hamkorlikni mustahkamlashga dadillik bilan kirishishga shay bo'lib;
- korrupsiyaning oldini olish va butkul barham berish – bu barcha davlatlarning vazifasi va bu sohadagi sa'y-harakatlar samaradorligini ta'minlash uchun fuqarolik jamiyati, nohukumat tashkilotlar va jamoalar negizida faoliyat yuritayotgan tashkilotlar kabi ommaviy sektor doirasidan tashqarida alohida shaxslar va guruhlar ko'magi va ishtirokida bir-biri bilan hamkorlik qilishlari lozimligini hisobga olib;
- ijtimoiy-siyosiy hokimiyat ishlarini va davlat mulklarini samarali boshqarish, odillik, javobgarlik, qonun oldida tenglik prinsiplarini, halollik va sotilmaslikni, shuningdek

korrupsiyani inkor etuvchi madaniyatni shakllantirishga yordam berishni ta'minlash zaruratini e'tirof etgan holda ushbu Konvensiyaning qabul qilinganligi korrupsiyaning oldini olish unga qarshi kurashda ustuvor yo'nalish ekanligini yaqqol ko'rsatib turibdi [10].

Alohida qayd etish lozimki, korrupsiyaga qarshi kurashish sohasida O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi tomonidan xorijiy davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan samarali hamkorlik ishlari olib borilmoqda. Shuningdek, korrupsiyaga qarshi kurashish sohasida me'yoriy va tashkiliy-amaliy bazani takomillashtirish jarayoniga xalqaro tashkilotlar (BMT NJQKB, BMTTD, IHHT, YXHT, SHHT, EAG va boshqalar) jalb qilinmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasining korrupsiyaga qarshi kurashish masalalari bo'yicha xalqaro-huquqiy hamkorligi xususida so'z yuritganda, eng avvalo, ushbu idoraning Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti, BMT Taraqqiyot Dasturi va uning Osiyo-Tinch okeani mintaqasida tinch va inklyuziv jamiyatlar uchun korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha Global loyihasi, Jahon banki, Yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti, BMTning Narkotiklar va jinoyatchilikka qarshi kurashish boshqarmasi, Yevropa davlatlari prokuraturalari rahbarlari xalqaro uyushmasi kabi xalqaro tashkilotlar bilan o'zaro hamkorligini e'tirof etish o'rinlidir.

Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi va Yevropa Ittifoqi o'rtasida korrupsiyaga qarshi kurash yo'nalishi bo'yicha xalqaro hamkorlikning asosiy yo'nalishlari quyidagi masalalarni o'z ichiga qamrab oladi [11]:

- qonunchilikni takomillashtirish, korrupsiyaga qarshi kurashishda uzoq muddatli strategik dasturlarni ishlab chiqish;

- prokuratura organlari faoliyatini institutsional va tashkiliy asoslarini yanada rivojlantirish;
- korrupsiyaga qarshi kurashishda qo'llaniladigan xalqaro tajribani faol joriy etish;
- sohaga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash;
- jamoatchilikda korrupsiyaga qarshi toqatsizlik muhitini shakllantirish.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi korrupsiyaga qarshi kurashish yo'nalishi bo'yicha rivojlangan xorijiy mamlakatlar mas'ul idoralari bilan o'zaro ikkitomonlama hamkorlikni amalga oshiradi. Bular qatoriga Malayziyaning korrupsiyaga qarshi kurashish komissiyasi, Transparency International, Norvegiyaning U4, Shvetsiyaning Sida kabi korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha nufuzli xalqaro tashkilotlari yaqqol misol bo'la oladi.

Shu o'rinda Bosh prokuraturaning xalqaro-huquqiy faoliyatida korrupsiyaga qarshi kurashish sohasida hukumatlararo hujjatlar loyihalarini tayyorlashdagi salmoqli faoliyatini ham e'tirof etib o'tishimiz lozim. Jumladan, 2021-yilning 4-avgust kuni O'zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligida korrupsiya qarshi kurashda hamkorlik qilish to'g'risida hukumatlararo hujjat imzolangan [12]. Mazkur xalqaro hujjat O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi tomonidan Amerika Qo'shma Shtatlari Davlat departamenti bilan birgalikda ishlab chiqilganligi fikrimizning yorqin isbotidir [6].

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasining Iqtisodiy jinoyatchilik va korrupsiyaga qarshi kurashish boshqarmasiga korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi xalqaro shartnomalarga muvofiq, xorijiy mamlakatlar huquqni muhofaza qiluvchi idoralarining o'zaro huquqiy yordam ko'rsatish to'g'risidagi iltimoslarini olish va bajarish yoki bunday iltimoslarni bajarish uchun O'zbekiston Respublikasining boshqa vakolatli organlariga yuborish ishlarini Bosh prokuraturaning Xalqaro-huquqiy boshqarmasi bilan hamkorlikda tashkil etish, iqtisodiy, mansabdorlik va korrupsiyalashgan jinoyatlarga qarshi kurash faoliyatini umumlashtirib borish vazifalari yuklatilgan.

Shu o'rinda sohaga oid quyidagi xalqaro aktlarni alohida ko'rsatib o'tish mumkin, jumladan, 1990-yil 7-sentabr kuni qabul qilingan "Davlat boshqaruvi sohasida korrupsiya" Rezolyutsiyasi; 1996-yilda qabul qilingan "Korrupsiyaga qarshi kurash" va "Xalqaro tijorat operatsiyalarda korrupsiya va poraxo'rlikka qarshi kurashish to'g'risidagi" Rezolyutsiya va h.k.

Bularning barchasi doirasida O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasining Xalqaro-huquqiy boshqarmasi vakillari tegishli konferensiya, seminar va forumlarda faol ishtirok etib kelishmoqda.

Shu o'rinda qayd etish lozimki, korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha Istanbul harakatlar dasturi – bu Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotining Sharqiy Yevropa va Markaziy

Osiyo davlatlari uchun submintaqaviy tashabbuslarni o'zaro baholashda Korrupsiyaga qarshi kurashish tarmog'i bo'lib, mamlakatlarning Korrupsiyaga qarshi BMTning Konvensiyasi, boshqa xalqaro standartlar va ilg'or tajribalarni bajarilishini qo'llab-quvvatlash bo'yicha tavsiyalarni amalga oshirilishini ko'rib chiqadi va kuzatadi [13].

Huquqni muhofaza qilish faoliyati korrupsiyaga qarshi kurashish tarmog'i faoliyatining bir yo'nalishi hisoblanib, u bevosita huquqni muhofaza qiluvchi amaliyotchilarga yordam ko'rsatish maqsadida doimiy uchrashuvlar tashkil etish, korrupsiyaga oid ishlarni tergov qilish, ularning salohiyatini kuchaytirish, shuningdek korrupsiyaga qarshi kurashda xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari va amaliyotini o'rganishni amalga oshiradi.

Har qanday xolatda ham korrupsiyadan bevosita aziyat chekadigan bu jamiyat va insonlar hisoblanadi. Shuning uchun ushbu muammo global muammo sifatida tan olinib, unga qarshi kurashning davlatlar o'rtasida muvofiqlashtirilgan dasturlari va boshqa huquqiy me'yorlari ishlab chiqilgan.

Yuqorida ta'kidlangan xalqaro-huquqiy hujjat korrupsiyaga qarshi kurashda muhim ahamiyat kasb etib, korrupsiyaga qarshi kurashni o'zaro muvofiqlashgan holda olib borish, bu borada halqaro hamkorlikni mustahkamlash va bir-birlariga texnik yordam ko'rsatishni nazarda tutadi.

Afsuski, jinoyatchilik hamma mamlakatlarda va hamma davrlarda bo'lgan. Lekin XXI asrning boshlariga kelib u, dunyo miqyosidagi jarayonlar ta'sirida, o'ta xavfli ko'lam kasb etmoqda. Shu sababli xalqaro-huquqiy sohada korrupsiya muammolariga nisbatan yondashuvning o'zgarishi kuzatilmoqda.

Korrupsiyaga qarshi kurashishda O'zbekiston Respublikasi huquqni muhofaza qiluvchi organlari xalqaro-huquqiy hamkorligining asosiy yo'nalishlari doirasida quyidagi xulosalarga kelindi va quyidagi tegishli taklif va tavsiyalar bildiriladi:

Birinchidan, mamlakatimizning 2005-yil 16-mayda Polshaning Varshava shahrida imzolangan Jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni aniqlash, olib qo'yish va musodara qilish hamda terrorizmni moliyalashtirishga qarshi kurashish Yevropa Konvensiyasiga qo'shilish maqsadga muvofiq.

Ikkinchidan, korrupsiyaga qarshi kurashish sohasida huquqni muhofaza qiluvchi organlari xodimlarini tayyorlash bo'yicha amaliy choralarni, jumladan:

- korrupsiyaga qarshi kurashishning zamonaviy vositalari va usullaridan foydalanish;
- korrupsiya jinoyatlarini aniqlash, tergov qilish uslubiyotini takomillashtirish;
- murakkab moliyaviy jinoyatlarni tergov qilish, jinoiy daromadlarni legallashtirish sohasidagi ishlarni samarali surishtirish;
- malaka oshirish jarayoniga xalqaro tashkilotlar va xorijiy ekspertlarni jalb qilish orqali takomillashtirish o'rinli bo'ladi.

Uchinchidan, milliy qonunchilik va xalqaro-huquqiy xususiyatga ega bo'lgan bir qator hujjatlarning (shartnoma, bitim, konvensiya, akt, pakt, bayonnoma, xatlar yoki notalar almashinuvi va h.k.) tahlili shundan dalolat beradiki, aynan O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huquqni muhofaza qiluvchi organlar orasida jinoyatchilikka qarshi kurashish, jinoyat ishlari bo'yicha sud ishlarini yuritish sohasida xalqaro hamkorlik, jinoiy ishlar bo'yicha o'zaro huquqiy yordam, ekstraditsiya, ushlab berish, tutib topshirish, ozodlikdan mahrum etilgan shaxslarning jazoni o'tashni davom ettirish uchun o'tkazish (topshirish), mahkumlarni topshirish, shaxslarni xalqaro jinoyat sudiga berish hamda ruhiy holati buzilgan shaxslarni majburiy davolash uchun O'zbekiston Respublikasi tomonidan berish va qabul qilish ishlarini tashkil etish masalalari bo'yicha O'zbekiston Respublikasining maxsus vakolatli organi sifatida xalqaro-huquqiy munosabatlarga kirishadi va katta hajmdagi protsessual, tashkiliy-huquqiy va uslubiy ishlarni amalga oshiradi, muvofiqlashtiradi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi prokuratura organlarining jinoyatchilikka, xususan korrupsiyaga qarshi kurashishdagi xalqaro-huquqiy hamkorligida globallashtirish davri nuqtai nazaridan kelib chiqqan holda xorijiy mamlakatlarning tegishli huquqni muhofaza qiluvchi idoralari bilan yangi yo'nalishdagi hamkorligini yo'lga qo'yishga zarurat paydo bo'lmoqda.

*birinchi*dan, san'at buyumlarining kontrabandasiga qarshi kurash sohasida xalqaro

hamkorlik masalalari fikrimizga misol bo'la oladi. Chunki, bugungi kunda aynan san'at buyumlarining himoyasini xalqaro darajada ta'minlash, ularning noqonuniy aylanmasiga qarshi kurashish sohasidagi faoliyat nafaqat bojxona organlarining, balki prokuratura organlarining ham nazorat ob'ektlaridan biriga aylanmoqda.

Mazkur yo'nalishda manfaatdor idoralar va xalqaro tashkilotlar (Jahon bojxona tashkiloti, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi, Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi Bojxona qo'mitasi, Madaniyat va turizm vazirligi hamda Buyuk Britaniyaning vakolatli organlari) o'rtasida o'zaro hamkorlik memorandumini imzolash taklif etiladi;

ikkinchidan, hujjatlarni soxtalashtirish, odam savdosi, korrupsiya kabi jinoyatlarga qarshi kurashish sohasida hamkorlik aloqalarini yanada rivojlantirish va bu yo'nalishlarda prokuratura organlari xodimlarining kasbiy tayyorgarligini oshirish sohasida hamkorlik qilish tavsiya etiladi.

Shu o'rinda, fikrimizcha, MDHga a'zo davlatlar Moliyaviy razvedka bo'linmalari rahbarlari kengashi ishtirokchilariga strategik va taktik ma'lumotlar bilan almashish imkoniyatini beradigan, shuningdek jinoiy daromadlarni legallashtirish va terrorizmni moliyalashtirishga qarshi kurashish bilan bog'liq bo'lgan xavflarni qisqartirish bo'yicha qo'shma chora-tadbirlarni amalga oshirishga xizmat qiladigan Jinoiy daromadlarni legallashtirish va terrorizmni moliyalashtirish xatarlarini baholash bo'yicha xalqaro markazni ochish maqsadga muvofiq.

Chunki, Yevroosiyo mintaqasida jinoiy daromadlarni legallashtirish va terrorizmni moliyalashtirishga qarshi kurashish bilan bog'liq muhim masalalar, shuningdek mazkur sohadagi milliy tizimlarni mustahkamlash maqsadida xalqaro hamkorlikni kuchaytirish bugungi davr talabidir.

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamentining bu kabi xalqaro tashkilotlardagi faoliyatining jadallashuvi jinoiy daromadlarni legallashtirish va terrorizmni moliyalashtirishga qarshi kurashish sohasidagi milliy tizim salohiyatini oshishiga, xalqaro va mintaqaviy hamkorlikning kuchayishiga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi prokuratura organlarining korrupsiyaga oid jinoyatlarni tergov qilish va o'g'irlangan aktivlar (mulklar)ni qaytarish yuzasidan xalqaro hamkorligini yanada rivojlantirish maqsadga muvofiq.

Mazkur yo'nalishda Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkilotining Sharqiy Yevropa va Markaziy Osiyo davlatlari uchun korrupsiyaga qarshi kurashish tarmog'i, "Egmont" guruhi, EAG va FATF kabi xalqaro tashkilotlar tomonidan ilgari suriladigan loyihalar va xalqaro standartlar ijobiy samara beradi.

Yuqoridagi ma'lumot va faktlarni umumlashtirgan holda, O'zbekiston Respublikasining 2001-yil 29-avgustda qabul qilingan "Prokuratura to'g'risida"gi 257-II-son Qonunini quyidagi tahrirdagi mutlaqo yangi qoidalar bilan to'ldirish tavsiya etiladi:

1) "2¹-modda. O'zbekiston Respublikasi prokuratura organlarining O'zbekiston Respublikasi manfaatlarini himoya qilishdagi vazifasi

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi o'z vakolatlari doirasida O'zbekiston Respublikasining davlatlararo, xorijiy va xalqaro (davlatlararo) sudlarda vakillik va manfaatlarini himoya qilishni ta'minlaydi";

2) "12¹-modda. O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasining O'zbekiston Respublikasi manfaatlarini himoya qilishdagi vakilligi

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi tarkibiy tuzilmasida O'zbekiston Respublikasining davlatlararo, xorijiy va xalqaro (davlatlararo) sudlardagi manfaatlarini hamda vakilligini ta'minlash maqsadida mustaqil tarkibiy tarmoq (boshqarma huquq va vakolatlari asosida) tashkil etiladi".

Xulosa qilib aytganda, korrupsiyaga qarshi kurashishda davlatlararo va idoralararo xalqaro hamkorlikni yanada kuchaytirish, mazkur yo'nalishda xalqaro tashkilotlar, xususan Turkiy tilli davlatlar hamkorlik kengashi kabi mintaqaviy xarakterdagi xalqaro tashkilotlar doirasida korrupsiyaga qarshi kurashish choralari izlash hamda xalqaro-huquqiy hamkorlikni yanada kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. BMTning 2015-yildagi “Ijtimoiy va iqtisodiy muammolarni hal qilish va milliy va xalqaro miqyosda qonun ustuvorligini targ‘ib qilish maqsadida, jinoyatchilikning oldini olish va jinoiy odil sudlov masalalarini BMTning kun tartibiga kiritish to‘g‘risida”gi Doha deklaratsiyasi // URL: https://www.unodc.org/documents/congress/Declaration/V1504153_Russian.pdf.
2. 2021-yildagi “Favqulodda vaziyatlar, inqirozni boshqarish, ulardan keyin tiklanish bosqichida korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashda xalqaro hamkorlikni mustahkamlash to‘g‘risida”gi Sharm Al-Shayx deklaratsiyasi // URL: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/COSP/session9/CAC-COSP-2021-17/V2200116_R.pdf;
3. Korrupsiyani idrok etish indeksi // URL: <https://www.transparency.org/ru/press/2021-corruption-perceptions-index-press-release> (Elektron manba);
4. “World Justice Project” xalqaro nohukumat tashkiloti tomonidan tuzilgan “Korrupsiya yo‘qligi” indikatori // URL: <https://uacd.uz/index.php/journal/article/view/31>.
5. Open Data Watch xalqaro nodavlat notijorat tashkiloti tomonidan e‘lon qilingan ochiq ma‘lumotlar inventarizatsiyasi // URL: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2021>.
6. URL: <https://uacd.uz/index.php/journal/article/view/9>.
7. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2023/index/uzb>.
8. BMT Bosh kotibi Antoniu Gutterishning 2019-yildagi “COVID-19 sharoitida korrupsiya masalalari”ga bag‘ishlangan nutqi // URL: <https://www.un.org/en/coronavirus/statement-corruption-context-covid-19>.
9. Валижонов Д. Теоретический анализ международно-правовых основ сотрудничества органов прокуратуры по борьбе с преступностью // Юрист ахборотномаси. – 2021. – Т. 2. – №. 1. – С. 238-248.
10. Valijonov, D. (2020). Issues of international cooperation of the prosecutors’ office of the Republic of Uzbekistan in the framework of interaction with international organizations. Review of law sciences, 4(1), 12.
11. Сулайманов О. Международные стандарты дисциплинарной ответственности судей и национальное законодательство Узбекистана // Общество и инновации. – 2020. – Т. 1. – №. 1. – С. 219-225.
12. Rakhimov, F. Kh, and D. D. Valijonov. “Some Issues of Improvement of the International Cooperation of Prosecutors Office of the Republic of Uzbekistan Under Digital Globalization.” 2nd International Scientific and Practical Conference “Modern Management Trends and the Digital Economy: from Regional Development to Global Economic Growth” (MTDE 2020). Atlantis Press, 2020.
13. Щерба С. П., Четвертакова Е. Ю. Сотрудничество генеральных прокуратур государств-участников СНГ в борьбе с коррупцией: опыт и проблемы // Вестник Академии Генеральной прокуратуры Российской Федерации. – 2014. – №. 2. – С. 93-98.